

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪುನರುತ್ಥಾನದ
ಅವಲೋಕನ

ಡಾ.ಮಹೇಶ್.ಎಸ್.¹

ಸಾರಾಂಶ: ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ನೈತಿಕತೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಗ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಒತ್ತಡ, ನೈತಿಕ ಕುಸಿತ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುಕುಲದ ತತ್ವಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಗುಣಾತ್ಮಕ ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಮತೋಲಿತ ನೈತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದೆಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಆಜೀವ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಗುರುಕುಲ ಧೋರಣೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಆನ್‌ಲೈನ್ ವೇದಿಕೆ SWAYAM ಹಾಗೂ AICTE ಮೂಲಕ ನೈತಿಕತೆ, ಯೋಗ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಏಕೀಕರಣವು ಗುರುಕುಲ ತತ್ವಗಳ ಆಧುನಿಕ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಲ ಗುರುಕುಲ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಪರ ನೀತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ, ನೈತಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಾಚೀನ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಸಾಧನಗಳ ಸಂಯೋಜಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾದರಿಯ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಈ ಸಂಶೋಧನೆ ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ.

1.ಇತಿಹಾಸ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಮಹಾರಾಜ ಮದಕರಿನಾಯಕ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ-577501

ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು: ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಕ್ಷಕ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಬಂಧ, ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಆರಂಭಿಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಗುರುಕುಲ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವೇದಗಳ ಕಾಲಮಾನದಿಂದಲೂ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು (ಶಿಷ್ಯರು) ತಮ್ಮ ಗುರು (ಗುರು) ಜೊತೆ ಆಶ್ರಮ ಅಥವಾ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅರಣ್ಯ ಅಥವಾ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ನೈತಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಜೀವನ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪರೀಕ್ಷಾ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಗಿಂತ ಅನುಭವದ ಕಲಿಕೆ, ಪಾತ್ರ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದೆ. ಗುರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಮತ್ತು ಪೋಷಕರಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಯುಗದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಹಿತಿ ವಿತರಣೆ, ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಿತ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ವಿಶೇಷತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಮಾಣೀಕರಣ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೂ, ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ, ಸಹಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ಆಳವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಬದಲು ಮೇಲ್ನೋಟದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಟೀಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಳ, ನೈತಿಕ ನೆಲೆಯ ದುರ್ಬಲತೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಬಂಧಗಳ ಶಿಥಿಲತೆಯಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ಈ ಅಂತರಗಳು ಗುರುಕುಲದಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾದರಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿವೆ.

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ; ಮಾನಸಿಕ, ದೈಹಿಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಒತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತರ್ಕ, ಗಣಿತ, ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮರ ಕಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಮನ್ವಿತ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲ ಶಿಕ್ಷಣ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ; ಇದು ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ, ನೈತಿಕ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಸಮತೋಲನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ

ಗುರಿಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಜೀವ ಕಲಿಕೆಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿ-04ರ ಜೊತೆಗೆ ಸಹ ನಿಕಟವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿವೆ.

ಗುರುಕುಲ ಮಾದರಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಶಕ್ತಿ ಅದರ ವೈಯಕ್ತಿಕಗೊಳಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ನಿಕಟ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಿಷ್ಯರು ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂವಹನದ ಮೂಲಕ ಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಧಾನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಂತಹ ಆಧುನಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇವುಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತವೆ. SWAYAM (Study Webs of Active Learning for Young Aspiring Minds)ಗಳಂತಹ ಸಮಕಾಲೀನ ಡಿಜಿಟಲ್ ವೇದಿಕೆಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕಗೊಳಿಸಿದ ಮತ್ತು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಲಿಕೆಯ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿಸ್ತೃತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗುರುಕುಲದ ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿವೆ. ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೌಲ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೌರವ, ಜನಸಮುದಾಯ ಜೀವನ, ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಂತಹ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿತು. ಇಂದಿನ ಪರಿಸರ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಕುಸಿತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೌಲ್ಯಧಾರಿತ ಹಾಗೂ ಸುಸ್ಥಿರತೆ-ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯಂತಹ ನಿಯಂತ್ರಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧಿತ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳು, ಯೋಗ ಮತ್ತು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗುರುಕುಲ ಪರಂಪರೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಗುರುಕುಲ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿವೆ. SWAYAMನಂತಹ ಡಿಜಿಟಲ್ ವೇದಿಕೆಗಳು, AICTEಯ ನೀತಿ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು SDG-04ರ ಜಾಗತಿಕ ಗುರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮೂಲಕ ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಶಿಕ್ಷಣ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಉದ್ಯೋಗಮುಖಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ, ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಬುದ್ಧ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಮತೋಲನ ಮತ್ತು ಆಳವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮಹತ್ವ

ಗುರುಕುಲ ಮಾದರಿ, ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಗಳು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಳಂದ ಮತ್ತು ತಕ್ಷಶಿಲೆಯಂತಹ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಾರತದ ಬೌದ್ಧಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದೆ. ಇದರ ವಿಶೇಷತೆ ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೂ ಮೌಲ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಏಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ಆಜೀವ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲಿನ ಒತ್ತಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ; ವ್ಯಾಕರಣ, ತರ್ಕ, ಗಣಿತ, ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ, ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕಲೆ, ಸಂಗೀತ, ದೈಹಿಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ವಿಶಾಲ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮತೋಲನದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನೆರವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಇಂದಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ-2020ರಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮರುಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತಿವೆ. ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರಾತ್ಮಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಧರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ಅಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಸೇವೆ ಮೊದಲಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೇವಲ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ನೈತಿಕ ಸವಾಲುಗಳ ನಡುವೆ ಈ ಮೌಲ್ಯಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ. ಗುರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧವು ನಂಬಿಕೆ, ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಗುರುಗಳು ವಿಷಯ ಬೋಧಕರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ದೂರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಈ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜ್ಞಾನ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ನಳಂದ ಮತ್ತು ತಕ್ಷಶಿಲೆಯಂತಹ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪ್ರಾಚೀನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಏಷ್ಯಾದಾದ್ಯಂತದ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಭಾರತವನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿವೆ. ಇಂತಹ ಅಂತರ್ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿನಿಮಯದ ಮನೋಭಾವ ಇಂದಿನ ಜಾಗತೀಕೃತ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಲಿಕೆ ಜೀವಮಾನಪೂರ್ತಿ ನಡೆಯುವ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆಚರಣೆಗಳು, ಕಥೆಗಳು, ಚರ್ಚೆಗಳು ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಇಂದಿನ “ಕಲಿಯಲು ಕಲಿಯುವುದು” ಮತ್ತು ಯುನೆಸ್ಕೋ ಒತ್ತಿಹೇಳುವ ಆಜೀವ ಶಿಕ್ಷಣ ತತ್ವಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು

- ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ತತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.

- ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿ-04ರ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವುದು.
- SWAYAM ಮತ್ತು AICTEಯಂತಹ ಆಧುನಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವೇದಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮೌಲ್ಯಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುವುದು.

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇರುಗಳು ವೈದಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಪೂ. 1500-500ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿತವಾಗಿತ್ತು. “ಗುರುಕುಲ” ಎಂಬ ಪದವು ಗುರು (ಶಿಕ್ಷಕ) ಮತ್ತು ಕುಲ (ಮನೆ/ಕುಟುಂಬ) ಎಂಬ ಪದಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಶಿಷ್ಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಕಲಿಯುವ ವಸತಿನಿರ್ಮಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕ, ಮೌಖಿಕ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರಣ ಮತ್ತು ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಗುರುಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಚಿತವಾಗಿದ್ದು, ಶಿಷ್ಯರು ದೈನಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ನಗರಗಳ ಗದ್ದಲದಿಂದ ದೂರವಾದ ಕಾಡು ಅಥವಾ ಶಾಂತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗಿನ ಸಾಮರಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದೇ ವೇಳೆ ಆಶ್ರಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸವೂ ಮಾನವನ ಜೀವನದ ಆದರ್ಶ ಹಂತಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಹಂತವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ತರಬೇತಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಗುರು ಮತ್ತು ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆ

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹೃದಯಭಾಗವೇ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯು ಇದು ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ನಡುವೆ ಆತ್ಮೀಯ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಗುರು ಕೇವಲ ಪಾಠ ಬೋಧಕರಲ್ಲ; ಅವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ, ಜೀವನ ತರಬೇತುದಾರ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ದಿಕ್ಕು ತೋರಿಸುವವರಾಗಿದ್ದು, ಪೋಷಕರಂತೆಯೇ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿಷ್ಯರು ವಿನಯ, ಗೌರವ ಮತ್ತು ಗುರುನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಪಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ವೈಯಕ್ತಿಕಗೊಳಿಸಿದ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು.

ಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವರ್ತನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಶಿಸ್ತು, ವಿಧೇಯತೆ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಶುದ್ಧತೆಗೆ ನೀಡಿದ ಒತ್ತಿನಿಂದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಅನುಪಾತಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಗುರುಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆಳವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಲಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು

ಗುರುಕುಲಗಳ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯವಾಗಿದ್ದು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಐಹಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಾಗಿರುವ ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ ಮತ್ತು ಅಥರ್ವವೇದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ವಿಶ್ವವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ವೇದಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದರ್ಶನಶಾಸ್ತ್ರ, (ನ್ಯಾಯ, ವೈಶೇಷಿಕ, ಸಾಂಖ್ಯ, ವೇದಾಂತ), ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ, ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ಆಯುರ್ವೇದ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಗಂಧರ್ವವೇದದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ, ಕಾವ್ಯ, ನೃತ್ಯದಂತಹ ಲಲಿತಕಲೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೈಹಿಕ ಶಿಸ್ತುಗಾಗಿ ಬಿಲ್ಲುಗಾರಿಕೆ, ಕತ್ತಿವರಸೆ, ಕುಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಯೋಗದಂತಹ ಸಮರಕಲೆಗಳ ತರಬೇತಿಯೂ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಅಂತರ್‌ಶಿಸ್ತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಥ, ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢ, ನೈತಿಕವಾಗಿ ದೃಢ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಜಾಗೃತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಇವುಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಪರೀಕ್ಷಾ-ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ವಸತಿ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತು - ಗುರುಕುಲಗಳ ವಸತಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆ, ಕಠಿಣ ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಗೊಂದಲಗಳಿಂದ ದೂರವಾದ ಏಕಾಗ್ರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ - ಗುರುಕುಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ ಅಲ್ಲ; ಸತ್ಯ, ಅಹಿಂಸೆ, ಧರ್ಮ, ಕರುಣೆ ಮತ್ತು ವಿನಯದಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಗುರುವಿನ ಜೀವನ ಮಾದರಿಯ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಲಾಯಿತು.

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ – ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಆಪ್ತ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗಮನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಗುರುಗಳು ಬೋಧನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಆಳವಾದ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು – ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಯುರ್ವೇದ, ಕೃಷಿ, ಸಮರ ಕಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರದಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೈಜ ಜೀವನದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಜನಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಜೀವನ – ಗುರುಕುಲಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಸರಳತೆ, ಪರಿಸರ ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ಜನಸಮುದಾಯ ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಿಷ್ಯರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬದುಕಿ, ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡು, ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧ, ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಬೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮಗ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿತು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಜೀವನಾನುಭವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿತವಾಗಿದ್ದು, ಶಿಸ್ತು, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಜನಸಮುದಾಯ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ, ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷಯ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರೂ, ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಅಂಕ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಟೀಕೆಗಳಿವೆ.

ವೈಯಕ್ತಿಕಗೊಳಿಸಿದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಲಿಕೆ ತರಗತಿ ಆಧಾರಿತ

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತರಗತಿ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದ್ದು, ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಧಾನವು ದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಲಿಕೆಯ ವೇಗ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡೆಗಣಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವೈಯಕ್ತಿಕಗೊಳಿಸಿದ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿತು. ಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧವು ಆಳವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ನೈತಿಕ ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು. ಹೀಗಾಗಿ, ಆಧುನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರೆ, ಗುರುಕುಲ ವಿಧಾನವು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗಮನ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು.

ಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರಿತ ವಿಧಾನಗಳು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಿತ

ಸಮಕಾಲೀನ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಂಠಪಾಠ, ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಜೀವಮಾನದ ಕಲಿಕೆ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಆಂತರಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿತು. ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾಗಿದ್ದು, ನೈಜ ಜೀವನ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉದ್ಯೋಗದ ಸಾಧನವಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲ, ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸೇವೆಗಾಗಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು.

ಆಧುನಿಕ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಕೊರತೆ

ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಪಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ, ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ಅಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಸೇವೆಯಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ದೈನಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ನೈತಿಕವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ರೂಪುಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮೌಲ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೊರತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒತ್ತಡ, ಅನೈತಿಕ ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಅಸ್ಥಿರತೆ ಕುರಿತು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಳವಳಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮೂಲಸೌಕರ್ಯದ ಪಾತ್ರ

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸ್ಮಾರ್ಟ್ ತರಗತಿಗಳು, ಈ-ಕಲಿಕಾ ವೇದಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಗಳಂತಹ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಾಧಾರಿತ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಲಗೊಂಡಿದೆ. ಇವು ಮಾಹಿತಿಗೆ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕಲಿಕೆಯ ದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ವೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸರಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಮೌಖಿಕ ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವದ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅವಲಂಬನೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಾನವ ಸಂವಹನ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು, ಡಿಜಿಟಲ್ ಆಯಾಸ ಮತ್ತು ನೈಜ ಜೀವನದಿಂದ ದೂರವಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಾಧನಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಮತೋಲನವು ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವಿಶೇಷತೆ

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕು ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ದೃಢೀಕರಣ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಶಿಕ್ಷಣವು ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಹಕ್ಕಾಗಿದ್ದು, ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಜನಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಭ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದರೂ, ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ತಿಯ ಪುರುಷರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಅಂಚಿನ ಗುಂಪುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನವಾಗಿ ಹೊರಗುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ, ಗುರುಕುಲದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಮಕಾಲೀನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಮಾನತೆ, ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ವೈಯಕ್ತಿಕಗೊಳಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಿಸ್ತು ಎಂಬ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳು ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ, ನೈತಿಕ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಆಪ್ತ ಬಂಧವನ್ನು ಬಹುಪಾಲು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಡ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಮೋಟದ ಕಲಿಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ, ಪಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಜನಸಮುದಾಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ ಗುರುಕುಲ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿ-04ನ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂದಿನ ಸ್ವಯಂನಂತಹ ಡಿಜಿಟಲ್ ಉಪಕ್ರಮಗಳು ಗುರುಕುಲದ ವೈಯಕ್ತಿಕಗೊಳಿಸಿದ, ಶಿಕ್ಷಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ ಕಲಿಕೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮೂಲಕ ಪುನರ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ AICTE ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಯೋಗ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಅಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾದರೂ, ಅದರ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ, ಪಾಠಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಎರಡನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವ ಸಮತೋಲಿತ ಹಾಗೂ ಉದ್ದೇಶಪೂರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಗುರುಕುಲ ಮಾದರಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಸಮಕಾಲೀನ ಉಪಕ್ರಮಗಳು

ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಆಸಕ್ತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಹಲವು ಪರ್ಯಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಚಿನ್ನಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಪೀಠ, ಋಷಿ ಕಣಿವೆ ಶಾಲೆ, ಗಾಂಧಿ ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಷ್ ವಿದ್ಯಾ ಗುರುಕುಲನಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ, ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಯೋಗ, ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಾ, ಸಮಕಾಲೀನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳು ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಪರಿಸರ ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವ ಸಮತೋಲಿತ ಕಲಿಕಾ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವೇಗ ಪಡೆದಿವೆ. ಸ್ವಯಂ ವೇದಿಕೆ, AICTEಯ IKS ಸೆಲ್ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮಟ್ಟದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಆಯುರ್ವೇದ, ವೇದ ಗಣಿತ, ಭಾರತೀಯ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ-2020 ಮಹತ್ವದ ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ನೀತಿ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಜ್ಞಾನ ಪರಂಪರೆ, ಭಾಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಶಾಲಾ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಲು ಸ್ಪಷ್ಟ ಕರೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. “ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಮ್ಮೆ” ಎಂಬ ತತ್ವದಡಿ ಯೋಗ, ಧ್ಯಾನ, ಪರಿಸರ ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿಸಲು ಇದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳು

ಗುರುಕುಲ-ಪ್ರೇರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಂಡರೂ, ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಹಲವು ಗಂಭೀರ ಸವಾಲುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ;

- ಇಂದಿನ ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವೃತ್ತಿ-ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ, ಪರೀಕ್ಷಾ-ಆಧಾರಿತ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಧಾನ, ಚಿಂತನಶೀಲ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಗುರುಕುಲ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ನಗರೀಕರಣ, ಪರಮಾಣು ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯೀಕೃತ ಶಿಕ್ಷಣ

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಗುರುಕುಲಗಳ ತಲ್ಲಿನ, ಪ್ರಕೃತಿ-ಕೇಂದ್ರಿತ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಮರುಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಅಡೆತಡೆಗಳಾಗಿವೆ.

- ಪ್ರಾಚೀನ ಗುರುಕುಲಗಳು ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಆಯ್ದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರವೇಶ, ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷಾಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಆಪ್ತ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಸವಾಲಿನ ಸಂಗತಿ.
- ಡಿಜಿಟಲ್ ವೇದಿಕೆಗಳು, ಆನ್‌ಲೈನ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು AI ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆ ವೇಗವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರುಕುಲದ ಅನುಭವಾಧಾರಿತ, ಮಾನವ-ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಲು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ನವೀನ ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮಾನವೀಯ ಸ್ಪರ್ಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವ ಅಪಾಯವಿದೆ.
- ಗುರುಕುಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೇಲ್ಮೈಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಕೇವಲ ಯೋಗ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಗುರುಕುಲದ ಮೂಲ ಗುರಿಗಳಾದ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ, ಜನಸಮುದಾಯ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತತ್ವಗಳ ಆಂತರಿಕ ಆತ್ಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ನೈತಿಕ ಬೋಧನೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕಲ್ಯಾಣ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಅನುಭವಾಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಯಂತಹ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ, ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜಿತ ಕಲಿಕಾ ಮಾದರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಏಕೀಕರಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಕಾರ್ಯೋಚಿತ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂಯೋಜಿತ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ನವೀನತೆಯ ನಡುವೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ಣ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದು ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿರುವ ಆಳವಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕಂಠಪಾಠ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ, ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಒತ್ತಡದಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲ ಮಾದರಿಯ ಮರುಪರಿಶೀಲನೆ ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಆತ್ಮೀಯ ಶಿಕ್ಷಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಇಂದಿನ ತರಗತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅನೇಕ ಮಿತಿಗಳನ್ನು

ಪರಿಹರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಗುರುಕುಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ ಅದರ ಹೊರಗಿನ ರೂಪವನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ; ಅದರ ಜೀವಂತ ಚೈತನ್ಯವು ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಮೌಲ್ಯಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಮಾನವಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಏಕೀಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಸಮತೋಲನಯುತ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ, ಭಾರತದ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸುಸ್ಥಿತಿ, ನೈತಿಕ ದೃಢತೆ ಮತ್ತು ಆಜೀವ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಸಮಗ್ರ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಆಗಿ, ಭವಿಷ್ಯೋನ್ಮುಖವೂ ಆಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- Bose.A, 2017, Traditional knowledge systems in Indian education: A study of Gurukul integration
- Gupta.R & Verma.S, 2020, Residential schooling and student personality: A comparative study of Gurukul and CBSE models. Journal of Indian Educational Thought
- Iyer.N & Ramesh.K, 2020, Experiential learning in alternative schools: Lessons from the Gurukul model. Indian Journal of Holistic Education
- Kumar.A, 2018, Yoga and meditation in schools: A Gurukul legacy for modern classrooms. International Journal of Educational Psychology and Well-being
- Kumar.K, 2005, Political agenda of education: A study of colonialist and nationalist ideas
- National Education Policy-2020, Ministry of Education, Government of India, 2020
- Mukherjee.S.N, 2011, History of education in India
- Nair.M, 2015, Feasibility of traditional learning methods in tribal schools: A Kerala study
- NCERT, 2014, Education for values in schools - A framework
- Patil.S & Deshmukh.L, 2021, Teacher-student bonding and learning outcomes in value-based residential schools

- Rao.V, 2016, Spiritual learning and stress reduction in adolescent education
- Sen.R, 2022, Reviving moral education through the Gurukul framework
- Sharma.P, 2019, Value education in rural India: Impact of Gurukul-based practices
- Sharma.R.N, 2003, History of education in India
- Thapar.R, 2002, Early India: From the origins to AD 1300
- Tilak.J.B.G, 2012, Education for sustainable development in India
- UNESCO, 2015, Rethinking education: Towards a global common good?
- UNESCO, 2019, Global education monitoring report-2019